

3-2-11

ལེན་བརྩུ་གཅིག་པ། གཙོང་ཆེན་ཟད་བྱེད་ བཙོས་པ།

ГЛАВА 11. ЛЕЧЕНИЕ ИСТОЩАЮЩЕЙ ТЯЖЁЛОЙ ХРОНИЧЕСКОЙ БОЛЕЗНИ ЗЭДЖЕ

དེ་ནས་ཡང་དང་སྟོང་རིག་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་འདི་སྐད་ཅེས་གསུངས་སོ། །ཀྱེ་དང་སྟོང་ཆེན་པོ་ཉོན་ཅིག

Then again Sage Rigpai Yeshe said these words, "O Great Sage, listen.

Затем мудрец-риши Ригпей Еше (*rig pa'i ye shes*) снова изрёк: «О, великий мудрец, слушай!

སྟོ་གཙོང་ཆེན་པོ་ཟད་བྱེད་རྒྱ་དང་ནི། །དབྱེ་བ་རྟགས་དང་དེ་ཡི་བཙོས་ཐབས་བཞི། །

Chronic wasting disorder, *zad byed* is explained under four headings: causes, classification, signs and symptoms, and treatment methods.

Для тяжёлого хронического истощающего заболевания лёгких (*zad byed*) приводятся четыре [темы]: причины, классификация, симптомы и их методы лечения.

རྒྱ་ནི་བཤང་གཅི་ཕྱིན་དབྱགས་བཀག་པ་དང་། ། དྲངས་མ་ལ་སོགས་ལྷན་རྒྱུ་ཟད་དང་། ། དྲག་ཤུལ་ཟས་སྐོམ་མི་མཐུན་
བསྟེན་པ་ཡིས། ། རླུང་མཁྲིས་བད་ཀན་ཉེས་པ་འཕྲུགས་གྱུར་ཏེ། ། ལྷན་ཀུན་ཁྱབ་ཅིང་བྱ་ག་འཕྲུག་པ་ དང་། ། མེ་དྲོད་ཉམས་པས་
དྲངས་མ་མ་སློན་ཏེ། ། རྗེ་མར་གྱུར་པས་ལྷན་རྒྱུ་ཟད་པར་བྱེད། ། རྗེ་ཕྱིར་གཙོང་ཆེན་ཟད་བྱེད་ཅེས་བྱར་བཤད། །

The causes of chronic wasting disorder are suppressing the urge to pass stool, urine, and flatus, weakening of essential bodily constituents, indulgence in strenuous activities, and intake of incompatible food and drink. These disturb the balanced state of the three *nyes pa* – *rlung*, *mkhris pa* and *bad kan* – which then pervade throughout the body, causing disturbances in the channels and degeneration of the digestive heat. As a result, the nutritional essence fails to transform into the bodily constituents and turns into waste products, which leads to depletion of the bodily constituents. This condition is called *zad byed*.

1 Причины. Из-за сдерживания мочи, кала, газов и дыхания, истощения маслянистости в прозрачном соке дангма (*dwangs ma*) и других тканях тела, физического перенапряжения и употребления неподходящей пищи виновники-*ньепа (nyes pa)*: лунг, трипа и бекен приходят в смятение, и, пронизывая всё тело, вызывают нарушения в проходах [путей движения] и ослабление огненного тепла. От этого прозрачный сок дангма (*dwangs ma*) не созревает и уходит в нечистоты, из-за чего ткани тела истощаются. Поэтому, [эта болезнь] называется чонгчен зэдже (*gcong chen zad byed*) (букв. тяжёлая хроническая истощающая болезнь).

དབྱེ་བ་རླུང་མཁྲིས་བད་ཀན་རྣམ་གསུམ་སྟེ། ། གཙོང་ཆེན་ནད་ཀྱི་སྐྲ་གཉན་བྱུག་ཏུ་བཤད། །

Chronic wasting disorder can be classified into three types based on dominance of *rlung*, *mkhris pa*, and *bad kan*. It also includes six additional disorders.

2 Классификация. Выделяют три разновидности [этого заболевания]: лунг, трипа, бекен и шесть прибавленных болезней (*bla gnyan*).

དེ་ཡི་རྟགས་ལ་སྦྱིངས་བྱེ་བྱེ་བྱེ་གཉིས།

The signs and symptoms of chronic wasting disorder are of two types: general and specific.

3 У их симптомов есть два [типа]: общие и частные

སྦྱིངས་དང་པོ་བར་དང་ཐ་མ་གསུམ།

The general signs and symptoms are explained according to the initial, intermediate, and final stages of the disorder.

3.1 Общие симпотмы - для начальной, средней и конечной - трёх [стадий].

དང་པོ་སྐར་ཚུལ་ཆམ་འདེབས་སྦྱིང་བ་མང་། །ཁ་མང་ལ་ཉམ་སྟོབས་ཞན་ལ་མེ་དྲོད་ཚུང་། །འོས་ཀྱང་སྟོབས་མེད་སྦྱིང་འཕར་
དང་ག་ཞན། །སྦྱིང་འདོད་རྒྱུ་ལ་ལོ་གདོད་སྦྱངས་མིག་མདངས་དཀར། །བྱུང་མེད་ཆང་དང་ག་ལ་ཤིན་ཏུ་སྦྱིང་། །མགོ་རྒྱུ་ཉི་
མ་མི་བཟོད་འགོ་བས་པར་བྱེད། །ཟས་སྟོན་རྩལ་འདུ་སྦྱང་དང་སེན་མོ་རིང་། །ཁྲི་ལམ་མི་བཟང་སྦྱ་ཚོགས་མཐོང་བར་འགྱུར། །

At the initial and dormant stage, the disorder manifests with frequent bouts of common cold symptoms, loss of the sense of taste, weak body strength, weak digestive heat, loss of body strength despite food intake, palpitations, poor appetite, nausea, swelling of the dorsal part of the foot and face, pale sclera, a strong desire for women, *chang*, and meat, a tendency to cover the head and feet when exposed to the sun, sweating after indigestion of food, long hair and nails, and experiencing various types of inauspicious dreams.

3.1.1 На начальной стадии - в скрытом периоде будут подверженность простудам, частое чихание, потеря вкусовых ощущений, слабость, огненное тепло мало, съеденное не прибавляет сил, сердце колотится, аппетит плохой, тошнота, отекают лодыжки и лицо, [белки] глаз ярко белые, сильная тяга к женщинам, чангу, и мясу, голова и ноги не переносят солнце, [больной] их закрывает, от еды и питья сильно потеет; ногти и ногти – длинные. Снятся различные плохие сны.

དེ་རྗེས་བར་དུ་གཙོ་བོ་ཆེན་ལྷོད་ན་གནས། ཁྲམ་འདེབས་ལུང་པ་མང་ལ་དབུགས་མི་བདེ། རྩལ་པ་མགོ་ན་སྐད་འགག་ཡི་ག་
འཇུ། ལྷན་དུ་གནས་ན་ལོ་བ་རྒྱ་ལོང་འབབ། ལྷག་ཅིང་འཁྲུ་འམ་རྩལ་སྐམ་ནད་དུ་འགྱུར། བར་ན་གནས་ན་རྩེ་ལོགས་
གཟེར་བྱལ་བྱེད། ཁྲིགས་གཞིར་གནས་ན་རིམས་ཀྱིས་འདེབས་པ་སྟེ། དེ་ལྟར་གཙོ་བོ་ཆེན་ནད་ཚུལ་བརྒྱ་གཅིག་ལྟར། །

In the intermediate stage and when the disorder is located in the upper body, there are frequent bouts of common cold, sputum, difficulty breathing, shoulder pain, headache, vocal obstruction, and loss of appetite. When the disorder is located in the lower body, it progresses toward the stomach, small intestine and large intestine, and manifests with vomiting and diarrhea or constipation. When the disorder is located in the middle part of the body, there is sharp pain over the rib cage. When it is located in the joints, it is susceptible to *rim*s. These constitute the eleven manifestations of chronic wasting disorder.

3.1.2 Затем в средней стадии, если чонгчен (*gcong chen*) располагается в верхней части тела – будут частые простуды, обильная мокрота, затруднённое дыхание (одышка), болят плечи и голова, пропадает голос и интерес к пище. Если в нижней части тела, падает в желудок, тонкую или толстую кишку – тогда болезнь проявляется рвотой, поносом или высыханием стула. Если в средней части тела – будут сильные боли в рёбрах. Если болезнь располагается в суставах – подвержен заразным заболеваниям (*rim*s). Таким образом у чонгчен (*gcong chen*) есть 11 вариантов протекания.

བྱེ་བྲག་རྩུང་གྱུར་ཤྲད་པ་རྩེ་ལོགས་ན། ཡམ་ལག་ན་འགྱུར་སྐད་འགགས་མགུལ་བ་སྟུབ། །

Specifically, *rlung*-dominant chronic wasting disorders cause headache, pain over the rib cage and limbs, vocal obstruction, and a choking sensation in the throat.

3.2.1 Частные. При [болезни] от лунг будут боли в мозгу, грудной клетке и в конечностях, охриплость, ощущение удушья.

མཁྲིས་གྱུར་རྒྱུ་ལག་ཕྱག་པ་ཚ་བ་དང་། །འཁྱུ་སྐྱུག་ཁ་སྐྱ་རིམས་ཀྱིས་ཐེབས་འདྲ་ན། །

Disorders of *mkhris pa*-dominant cause a burning sensation in the hands, legs and shoulder, diarrhea, vomiting, and discomfort in the mouth and nose, as if the patient were affected by *rims*.

При [болезни] от трипа – жар.в ногах, руках и плечах, понос, рвота, во рту и носу [состояние] как при заразном заболевании.

བད་ཀན་ལུས་ལྗི་སྐྱུག་ཅིང་ཡི་ག་འཁྱུ། །མཆིལ་སྐྱབས་མང་ལ་ཆམ་འདེབས་མེ་བྲོད་ཉམས། །

Disorders of *bad kan*-dominant cause heaviness of the body, vomiting, loss of appetite, excessive saliva and nasal mucus, bouts of common cold symptoms, and degeneration of *me drod* (digestive heat).

От бекен – тяжесть в теле, рвота, отвращение к пище, обильные слюни и сопли, легко простужается, огненное тепло ослаблено.

གཙོང་ཆེན་གཞོད་པ་མ་ལུ་འཁྱུ་དང་སྐྱུག། །ཆམ་པ་ལུད་པ་སྐད་འགགས་ཡི་ག་འཁྱུ། །དེ་དག་གཙོང་ཆེན་ནད་ཀྱི་སྐྱ་གཉན་ཡིན། །

The additional disorders associated with *zad byed* are indigestion, diarrhea, vomiting, common cold, increased phlegm, vocal obstruction, and anorexia.

3.2.2 Осложнения чонгчен: нарушение пищеварения, понос, рвота, простуды, мокрота, охриплость, отсутствие аппетита, – таковы прибавленные болезни, присоединившиеся к тяжёлой хронической болезни.

བཙོས་པའི་ཐབས་ལ་སྦྱི་དང་བྱེ་བྲག་གཉིས། །

The treatment method is of two types: general and specific.

4 Методов лечения два: в общем и в частности.

སྤྱི་བཅོས་དང་པོ་སྐྱམ་འཚོས་དུགས་བྱས་ལ། ཁོ་བྱ་འོ་མ་སྐྱར་བས་རྫོན་དུ་གཞུག། ལྷར་བྱིད་དོང་ག་ཀ་ར་མར་སྐྱར་སྐྱར། ཇི་
རྗེས་དོད་སྦྱིད་སྐྱེན་དང་ཟས་སྐོམ་བཏང་། ཡིད་དུ་འོང་ཞིང་རླུང་འཛོམས་ཡང་བ་བསྟེན། འབྲུ་རྗེད་ར་ཡི་འོ་མ་གཏུ་མར། ལ།
སྐྱར་གི་བྱ་རྫོད་སྐྱུལ་དང་བོང་བུའི་ག། ག་ཟའི་ག་ཉིད་གསང་བྱིན་བྱངས་འཕེལ་མཚོག། ཤེས་ན་སྐྱུག་ཅིང་སྦྱོང་བས་སྟོབས་མི་
སྐྱེ། འཇམ་ཚི་བཏང་ཞིང་ག་ཚང་བུར་མར་བསྟེན། ལ།

The general treatment of chronic wasting disorder is as follows: first, apply oil therapy and compresses, and then perform emesis made from *so bya* and milk, and purgation made from *dur byed*, *dong ga*, *ka ra* (white sugar), and butter. Thereafter, administer medicines, food and drink that promote heat, and recommend pleasant lifestyle activities. Use *lung*-pacifying remedies as well as light-natured remedies. Aged cereals, goat milk, meat soup, butter, meats from wolf, vulture, snake and donkey, and raptor meat are excellent for restoration of the bodily constituents. However, give these foods in a secret way: if the treatment is revealed, it will cause vomiting and aversion to food, and subsequently, the bodily constituents will not be restored. Perform mild enema and recommend intake of meats, *chang*, *bur* (jaggery), and butter.

4.1 Лечение в общем. Сначала – сделав промасливание (*snun bcos*) и компрессы, нужно размягчить молоком с *so bya*, и вычистить с помощью *dur byid*, *dong ga*, сахара, соединив их с маслом. Затем назначать лекарства и пищу, порождающие тепло и радующий ум [образ жизни], разрушать лунг и прибегать к лёгкому. Лучше всего ткани тела увеличиваются от старого зерна, козьего молока, мясного бульона, масла, и подсовываемых втихоря мяса волка, грифа, змеи и осла, мяса хищников. Если [пациент] узнает об этом, то его вырвет и он откажется это есть, и сил не прибавиться. Нужно делать джамци, употреблять мясо, чанг, бурам и масло.

བྱི་བྲག་རླུང་གྱུར་གཅན་གཟན་རྒྱུར་གནས་ག། མར་བཛོས་ལུ་བ་སྦྱོད་བྲན་བཏང་བར་བྱ། ལ་ག་མར་དུ་བཅོས་པའི་ལུ་བ་
དེ། འི་འི་ལིང་ངམ་སྐྱ་འམ་སེ་འབྲུ་འམ། འནས་བྲུག་དང་སྐྱར་གཞོད་པ་དུག་སེལ་བྱེད། ལ།

Specifically, for the treatment of *rlung*-dominant chronic wasting disorder, fry meat from carnivorous and aquatic animals in butter, and sprinkle with condiments. For the treatment of the six additional disorders, administer soup made by cooking goat meat in butter and mixing in *pi pi ling*, *sga*, *se 'bru*, or barley porridge.

4.2.1 Частные. При [болезни], возникшей от лунг, нужно давать бульон из обжаренного в масле мясо хищников, мясо живущих в воде с добавлением специй. Бульон из обжаренной в масле козлятины с добавлением *pi pi ling* или *sga* или *se 'bru* или ячменной лапши будет устранять шесть осложнений.

མཁྲིས་གྲུ་ཚང་སྤྱད་ཏུ་སྤྱོད་ཐང་བཏང་། ཤིང་མངར་དུག་ཉུང་བྱ་གི་(གི)་རྒྱན་འབྲུམ་དང་། ཁ་ལུ་ཟུར་བ་ལྷན་ལྷན་གྱི་ཚོར་
བ། རྒྱུ་མ་པ་ལ་གོ་སྟོན་བེ་བེ་ལིང་། གྱི་ལྷེ་འི་སྤྱན་མར་གཙོང་ནད་སེལ་བར་བྱེད། །

For the treatment of *mkhris*-dominant chronic wasting disorder, recommend *chang* and administer a decoction of *'u su* and *sga*, and a medicinal butter compound prepared from *shing mngar*, *dug nyung*, *bya kri*, *rgun 'brum*, *ma nu zur pa*, *utpal*, *byi tsher*, *gze ma*, *pa la*, *go snyod*, *pi pi ling*, and *kyi Ice*. This helps to treat chronic disorders.

4.2.2 При [болезни] от трипа поить чангом, давать отвар *'u su* и *sga*. Лечебное масло из *shing mngar*, *dug mo nyung*, *bya kri*, *rgun 'brum*, *ma nu zur pa*, *utpal*, *byi tsher*, *gze ma*, *pa la*, *go snyod*, *pi pi ling*, *kyi Ice* устраняет хроническую болезнь чонг.

བད་ཀན་ཚ་བ་ལྲ་དང་ཡ་བཟླ། ལྷེ་གྲུ་འི་སྤྱན་མར་གཙོང་ནད་དུ་སྤྱོད་འཛོམས། ལྷན་པར་ཚང་རྗེང་དུངས་མ་མཚོག་ཏུ་
བསྐྱུགས། །

For the treatment of *bad kan*-dominant chronic wasting disorder, administer a medicinal paste or butter compound prepared from *tsha ba Inga* (five hot medicines) and *ya baksha ra* to eliminate *dmu chu* and *skran*. In particular, the essence of aged *chang* is highly recommended in these cases.

4.2.3 От бекен – дегу или лечебное масло из *tsha ba Inga* (пяти жгучих) и *ya bakSha ra* разрушают болезнь чонг, мучху и опухоли трен. А особенно рекомендуется отстоявшийся старый чанг.

མདོར་ན་གཙོ་ཆེན་མེ་དྲོད་ཉམས་པ་ཡི། །འཁྲུ་བ་ལྷུས་བྱུངས་འཛོམས་ཕྱིར་བསྐྱུང་བ་གཅིས། །འདི་དུས་བཤང་བ་དག་ལ་
བརྟེན་པས་ན། །ཚ་འཁྲུའི་སྐབས་བཤང་སྐྱོན་བསྐྱེན་གསོ་བ་སྦྱར། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

In brief, it is important to protect the bodily constituents, as the disorder is attributable to degeneration of *me drod* (digestive heat), which causes diarrhea responsible for wasting of the bodily constituents. In this situation, the bodily constituents are dependent on the state of the feces, thus treat the disorder by administering the medicines specifically mentioned in the chapter related to tropical diarrhea." Thus it was said.

4.3 В целом, при болезни чонгчен понос, возникающий от ослабления огненной теплоты, разрушает ткани тела, поэтому важно беречься от него. Поскольку в таком случае стул - опора для организма, исцеление нужно сопровождать лекарствами, описанным для случаев поноса жара». Так сказано.

བདུད་རྩི་སྤྱིང་སོ་ཡན་ལག་བརྒྱད་པ་གསང་བ་མན་ངག་གི་རྒྱུད་ལས་གཙོ་ཆེན་ཟད་བྱེད་བཅོས་པའི་ལེན་སྟེ་བཅུ་གཅིག་
པའོ། །

This is the eleventh chapter, the "Treatment of *zad byed*," from the Secret Quintessential Instructions on the Eight Branches of the Ambrosia Essence Tantra.

Это одиннадцатая глава «Лечение истощающей тяжёлой хронической болезни зэдже (*zad byed*)» из «Сущности амриты — восьмичленной тантры тайных наставлений».

Translation from Tibetan to English: Mentseekhang ©

перевод с тибетского на русский: Анастасия Теплякова